

# DAAD en GEDACHTE

MARXISTISCH DISCUSSIEORGAAN

## ★ INHOUD:

Confucius en de maatschappelijke ontwikkeling van China.

Herman Gorter over  
K l a s s e m o r a a l

October 1953

Jaargang 2

Nummer 1 .

UITGAVE VAN DE COMMUNISTENBOND „SPARTACUS“  
REDACTIE EN ADMINISTR.: POSTBUS 7046 A, DAM-Z.II





## K' O E N G F O E T Z E E N D E K L A S S E N S T R I J D .

~~~~~

Jef Last, Inleiding tot het denken  
van Confucius, Assen, 1953, 38 blz.

OP het eerste gezicht kan het vreemd schijnen, dat wij in "Spartacus" de aandacht komen vragen voor een boekje over een Chinese wijsgeer, die indezesde eeuw vóór het begin van onze jaartelling heeft geleefd in een land, dat eerst in de twintigste eeuw zijn burgerlijke revolutie doormaakte en dat in zijn dagen nog niet eens het feodalisme kende, dat als maatschappelijke fase aan het kapitalisme vooraf pleegt te gaan. Heeft, zo zal men vragen, een dergelijk filosoof, die geen loonarbeiders en geen kapitalisten kende, dan enige betekenis voor het moderne proletariaat? Het antwoord luidt tegelijkertijd ontkennend én bevestigend.

Natuurlijk heeft een denker als K' o e n g F o e T z e, die in het Westen Confucius wordt genoemd, géén betekenis voor de huidige arbeidersklasse in die zin, dat hij iets zou hebben verkondigd, dat zij zou kunnen gebruiken in haar sociale worsteling tegen de bourgeoisie. De leer van K' o e n g F o e T z e is niets anders dan de theorie van het verlichte en welwillende despotisme. Zij bevat geen wekroep tot de vrijheid, maar predikt berusting. In één van zijn boeken, dat de Analecta heet, zegt K' o e n g F o e T z e tot hen, die maatschappelijke veranderingen nastreven, dat "de verhoudingen niet behoeven te worden gewijzigd, wanneer slechts de juiste principes worden toegepast". Met dat alles kan het proletariaat weinig of niets beginnen.

Maar de filosofie van Confucius komt ergens vandaan. Zij heeft een maatschappelijke achtergrond. Zij was -zoals wij zo dadelijk hopen aan te tonen- de theorie van een bepaalde klasse, die in verbitterde strijd gewikkeld was met een andere klasse, die haar vertegenwoordiger vond in de denker Lao Tze. Het denken van de een en het denken van de ander is pas als theorie van bepaalde klassen te verstaan. Wie zich met hen bezighoudt, zal goed doen, er rekening mee te houden, dat de geschiedenis der samenleving tot nu toe een geschiedenis van klassenstrijd was. Omgekeerd bevestigen juist de geschiedenis en de inhoud der klassieke Chinese filosofie nadrukkelijk deze zienswijze van Karl Marx. Hier ligt de reden, dat het voor arbeiders toch wel degelijk zijn nut kan hebben iets van de oude Chinese denkers af te weten. Want een dergelijke kennis, hoe gering dan ook, kan er toe bijdragen, dat zij een beter inzicht krijgen in de maatschappelijke ontwikkeling.

Zo bezien, zou men de verschijning van een boekje als dat van Jef Last, verkrijgbaar gesteld tegen een betrekkelijk lage prijs, die maakt dat het binnen het bereik van de arbeidersklasse ligt, dan ook sterk kunnen toejuichen, ware het niet, dat tegen dit boekje zeer grote bezwaren zijn in te brengen.

Ons voornaamste bezwaar tegen de uiteenzettingen van Last in dit, dat hij op geen enkele bladzijde van zijn geschrift een poging onderneemt de ideeën van Confucius in verband te brengen met de maatschappelijke verhoudingen in het oude China. Wat Jef Last doet, dat is -naar zijn eigen woorden (op blz. 38) - van Confucius "getuigen". Bij een denker gaat het er echter om hem te begrijpen. En nu plaatst Jef



Last Confucius op zijn manier, in zijn eerste hoofdstukje "op de weegschaal van onze tijd", maar hij plaatst Confucius n i e t in diens eigen tijd, waar de sleutel ligt tot een goed begrip van zijn theorieën. Zonder die sleutel en zonder dat begrip, zonder critische zin ook, blijven Jef Last niet alleen de verschillen tussen K'oeng Foe Tze en Lao Tze voor een belangrijk deel verborgen, maar komt hij ook tot een beeld van Confucius, waarvan hijzelf (op blz. 35) moet toegeven, dat het een beeld is van de wijsgeer, zoals deze voor hem (Last) "met hoorbare stem uit zijn werk spreekt", maar waarvan hij niet duidelijk maakt, waarom ook de lezer dit beeld moet aanvaarden.

Wij hebben naast dit hoofdbezwaar tegen het boekje van Jef Last nog een aantal kleinere bezwaren. Hij spreekt op blz. 38 van de Trotz-kist "Mahbahanad nad Roy" en noemt deze naam ook in zijn literatuurlijst op blz. 39 als de auteur van een boek, dat "Die Chinesische Revolution" zou heten. De werkelijke naam van deze schrijver luidt: Manabendra Nath Roy. De juiste titel van zijn boek luidt "Revolution und Konterrevolution in China". Het door Last genoemde boek van Marcel Granet heet niet "La Pensée de Chinoise", maar "La pensée Chinoise". Dat moge, in het laatste geval een -vergeeflijke- slordigheid zijn, dat hij noch de juiste naam van Roy, noch de juiste titel van zijn boek kan opgeven, is hinderlijk, omdat het onwillekeurig de vraag doet rijzen of hij het wel in handen heeft gehad, een vraag, die een nauwgezet auteur niet mag laten ontstaan.

Natuurlijk zouden wij niet graag beweren, dat Jef Last het boek van Roy niet heeft gelezen. Maar wat wij wel beweren willen is, dat hij de daarin voorkomende passages over Confucius niet heeft begrepen. Hij schrijft (op blz. 39), dat Roy "aanvallen" op deze wijsgeer richt, of- schoon Roy in werkelijkheid slechts een critische poging onderneemt het Confucianisme te v e r k l a r e n . Hetzelfde doet, maar niet zo uitvoerig en niet zo gedocumenteerd als Roy, de Amerikaanse auteur Jack Belden, schrijver van "Rode Taifoen", aan wie Jef Last op blz. 39 ook al "aanvallen" op Confucius verwijt en van wie Last op blz. 26 zegt, dat hij tegen Confucius "te keer gaat". Laat ons echter van deze bezwaren afstappen en -terugkerend naar ons hoofdbezwaar- onze lezers allereerst duidelijk maken, waarom men naar onze mening, de theorieën van K'oeng Foe Tze moet zien tegen de achtergrond der maatschappij-verhoudingen in zijn tijd. Wij menen, dat het beste te kunnen doen aan de hand van een voorbeeld, waarin wij twee diametraal tegenovergestelde opvattingen omtrent Confucius naast elkaar plaatsen.

De eerste mening kan men aldus samenvatten, dat Confucius een ze-genrijke invloed zou hebben uitgeoefend op de vrijheidsdrang van het Chinese volk. Aan hen, die haar huldigen vragen wij, hoe of zij het wel verklaren, dat, ondanks de toenemende invloed van Confucius, China tweeduizend jaar lang een gecentraliseerde monarchie bleef. De tegenovergestelde mening komt hierop neer, dat de o n -vrijheid, die eeuwenlang in China heeft bestaan aan de invloed van Confucius te wijten zou zijn. Daartegenover zouden wij willen aanvoeren, dat sociale en geestelijke onvrijheid heus niet blijft bestaan omdat zij door de een of andere filosoof, moralist of socioloog gepredikt wordt. Zou iemand soms willen beweren, dat het kapitalisme bijvoorbeeld, dááromnog altijd de heersende productiewijze is, omdat de Engelse econoom Malthus heeft verkondigd, dat de arbeiders eeuwig hun bestaan in kommer en ellende zouden voortslepen?

Hieruit blijkt, dat men de ontwikkeling niet verklaren kan, wanneer men er van uitgaat, dat Confucius er een gunstige invloed op heeft uitgeoefend en dat men haar evenmin verklaren kan, als men beweert, dat hij er een ongunstige invloed op heeft uitgeoefend. Met beide



standpunten staat men volkomen hulpeloos tegenover het Chinese probleem. Maar het vraagstuk van China's maatschappelijke en geestelijke geschiedenis wordt plotseling volkomen helder, wanneer men niet de Chinese ontwikkeling uit Confucius, maar omgekeerd, Confucius uit de Chinese ontwikkeling verklaart.

K'oenng Foe Tze leefde in een tijd, waarin het scheen, dat zich grote veranderingen in China zouden voltrekken. Tot aan zijn dagen was het z.g. "Tsing-Tien-systeem" de basis van de Chinese maatschappij geweest. Dit Tsing-Tien-systeem was een sociale organisatie, die op bloedverwantschap berustte, zoals de Irokese, de Griekse of de Romeinse gens, waarover Friedrich Engels schrijft in zijn boek over de oorsprong van de familie, het private eigendom en de staat. Het was, kort gezegd, een organisatie, die veel overeenkomst vertoont met de opbouw van de stammen, die overal elders ook bestonden, eer het opkomende feodalisme ze volkomen deed verdwijnen. Tegen het einde van de z.g. Tschau-dynastie (1100 - 400 v.C.) leek het, dat deze agrarische stamorganisatie in China zich volkomen zou oplossen. Maar dat is niet het geval geweest. Confucius nu, heeft het met ondergang bedreigde Clan (=stam)-systeem verdedigd en getracht het tot de grondslag van een staatsstelsel te maken.

Confucius was conservatief. Hij leerde: werp je niet hals over kop in de armen van hen, die de vernietiging preken, maar probeer je bij de slechte toestand zo goed mogelijk aan te passen. De hoeksteen van zijn sociale filosofie was een systeem van plichten voor de op bloedverwantschap berustende familie. Hij verlangde de volkomen onderwerping van de kinderen aan de ouders en leerde: "Dien uw ouders, gehoorzaam de regering en zorg, dat je een goede naam hebt."

Confucius schiep morele voorschriften niet voor de massa, maar voor de monarch, die zich moest spiegelen aan het voorbeeld van drie "goddelijke" koningen en vijf souvereinen uit China's oertijd. Om de dreigende chaos - d.w.z. de ineenstorting van het Clan-systeem - te voorkomen, moest een centraal gezag worden geschapen: de staat, die volgens Confucius het wezen van alle menselijke betrekkingen en verhoudingen is.

Zich beroepende op de "Heilige Boeken" verklaarde Confucius, dat het voor de maatschappij het belangrijkste was, dat de vrouw ondergeschikt was aan de man, de kinderen aan de ouders en de onderdanen aan de heerser. Het was volkomen consequent, dat aan de top van zijn sociaal systeem een keizer stond. En hij leerde: "De natuur van de mens maakt de regering tot het hoogste en belangrijkste ding ter wereld" (Confucius, geciteerd uit Legge, Chinese Classics).

De "goddelijke koningen, die ten voorbeeld werden gesteld aan het hoofd van de staat zoals Confucius zich die dacht, waren theocratische monarchen. De politieke filosofie van Confucius bevat dienvolge een sterke theocratische (= politiek systeem, waarbij de macht bij de priesterkaste berust) traditie, zoals zijn moraalcodeks bestemd was om de in verval verkerende patriarchale verhoudingen te bewaren. Ter illustratie diene bijvoorbeeld de uitspraak van Confucius, dat "de Ouden, die de schitterende Deugd door het gehele keizerrijk hielden wilden maken, eerst hun rijk goed regeerden. Wilden zij hun rijk regeren, dan regelden zij eerst hun families" (Confucius, Ta Hich Inleiding, geciteerd uit H. Borel, De Geest van China). Of een uitspraak als deze: "Alleen hij, die de opperste Wijsheid heeft onder de Hemel kan voldoende vlug van bevattings, helder van doorzicht, van ver-reiken-de intelligentie, alomvattend van kennis zijn om de regering uit te oefenen" (Confucius, Choeng Yoeng hfdst. XXIX, geciteerd uit H. Borel, De Geest van China). Het patriarchale en theocratische karakter van



Confucius' staatsleer treedt hier heel duidelijk aan de dag.

Maar misschien zullen onze lezers zich afvragen of wij niet wat willekeurige uitspraken van Confucius bijeengegaard hebben, om maar te kunnen bewijzen, dat hij een conservatief was. Wellicht zal Jef Last dit wel beweren. Wij menen echter, dat juist datgene, wat wij hierboven hebben weergegeven het wezenlijke van Confucius' filosofie vormt. Maar laat ons, om een dergelijk verwijt te ontgaan, hier een uitspraak van hem aanhalen, die op het eerste gezicht tot een geheel andere conclusie omtrent het karakter van het Confucianisme schijnt te leiden, een uitspraak, die óók in het boekje van Jef Last voorkomt:

"Als het grote principe van Ta Toeng (de Grote Gelijkheid) regeert, wordt de gehele wereld één republiek. Men kiest mensen van talent, deugd en kunde, deze spreken over ernstige overeenkomst en samenwerking en bevorderen algemene wereldvrede. De mensen beschouwen hun ouders niet enkel meer als hun eigen ouders of hun kinderen als hun eigen kinderen. Er wordt een praktische voorziening getroffen voor ouders van dagen tot aan hun dood, werkverschaffing voor de middelbare leeftijd en opvoeding voor de jeugd. De weduwnaren, weduwen en wezen en kinderloze oude mensen en zij, die door ziekte niet meer in staat zijn te werken, worden allen behoorlijk onderhouden. Iedere man heeft zijn rechten en de individualiteit van iedere vrouw is gewaarborgd. De mensen produceren goederen en weelde, omdat zij niet willen, dat die verwaarloosd zullen worden, maar niet voor hun eigen plezier alleen. Ledigheid hatende, werken zij, maar niet met het oog op eigen voordeel. Op die manier worden zelfzuchtige plannen onderdrukt of kunnen zij niet opkomen. Rovers, inbrekers en moordenaars bestaan niet. Vandaar dat de huisdeuren open kunnen blijven en niet gesloten worden" (Confucius, geciteerd uit H. Borel, De Geest van China).

Het eerste, wat naar aanleiding van dit citaat moet worden opgemerkt is dit, dat men zich door dat -natuurlijk alleen maar in de v e r t a l i n g voorkomende- woord "republiek" vooral niet van de wijs moet laten brengen. In een opstel, getiteld "Philosophische Chinoiserie", gepubliceerd in het maandblad "Het Kouter" van April 1939, schreef de Nederlandse sinoloog prof. dr. J. J. L. Duyvendak, dat degenen, die beweren, dat voor Confucius de ideale staatsvorm de republikeinse was, behoren tot of beïnvloed worden door een moderne school, die Confucius voor hedendaagse behoeften op volkomen o n h i s t o r i - s c h e wijze wil re-interpreteren. In onmiddellijke aansluiting hierop noemt Duyvendak een schrijver als Hackman, die op de essentiële betekenis van de vorst in het gehele staatsbestel van Confucius wijst, een v e e l m i n d e r s u b j e c t i e f beoordelaar. (Cursivering van ons).

Naar aanleiding van de zojuist weergegeven woorden van Confucius zouden wij vervolgens de vraag willen stellen of men de Chinese denker op grond van dergelijke "toekomstdromen" -zoals Borel het noemt- van een dergelijk "einddoel" -zoals Jef Last zich uitdrukt- een maatschappelijk hervormer zou kunnen noemen. Het antwoord luidt: ja en nee.

Men kan het niet, omdat het ideaal van Confucius eigenlijk niets anders is, dan het in de toekomst geprojecteerde beeld van de betrekkingen tussen de mensen in de oer-maatschappij. Duidelijk blijkt dit o.a. uit zijn opmerking over mensen "die hun ouders niet enkel meer als hun eigen ouders en hun kinderen niet enkel meer als hun eigen kinderen beschouwen". Dit namelijk is een nauwkeurige beschrijving van de verwantschapsbetrekkingen bij het z.g. "Punalua-huwelijk", waarover Morgan en Friedrich Engels en na hen ethnologen als Müller-Lyer hebben geschreven. Dit Punalua-huwelijk bracht met zich mee, dat de man ook de kinderen van zijn broeder zoon en dochter noemde en deze op hun beurt ook vader zeiden tegen hem, terwijl de vrouw in een derge-



lijke positie verkeerde ten opzichte van de kinderen van haar zuster. Uit deze Punalua-familie is direct de gens of clan ontstaan. En zo leidt juist deze passage uit Confucius tot de conclusie, daareven langs andere weg verkregen, dat deze Chinese filosoof er niet op uit was iets nieuws te brengen, doch het in verval verkerende Tsing-Tien-systeem ook in de toekomst wilde handhaven.

Jef Last spreekt op blz. 14 van zijn boekje van het "verloren paradijs" van Confucius. Maar hij zegt ervan, dat het in werkelijkheid een soort van utopie was en spreekt enkele regels verder van diens "socialistische toekomstdroom". Het standpunt van Jef Last is dit, dat Confucius het verleden gebruikt om een weg naar de toekomst te wijzen. In werkelijkheid heeft de term "verloren paradijs", die Jef Last gebruikt een veel diepere zin dan hij zelf vermoedt. Want Confucius bewierookt de ondergaande stam-organisatie van de oer-maatschappij, waarin "de huisdeuren" daárom "open kunnen blijven staan", omdat -zo zou men het kunnen uitdrukken- de "zonde" van de private eigendom nog onbekend is. Jef Last ziet niet, dat de "socialistische droom" van Confucius geen toekomst-droom is en dat de Chinese denker slechts van het oer-communisme droomt. Dat komt, omdat Last geen verband legt tussen de maatschappelijke ideeën van Confucius en de maatschappelijke werkelijkheid, waarin deze verkeerde. En het gevolg is, dat hij de leer van Confucius op zijn kop zet.

Maar in welke zin, zo zal de lezer vragen, kan men Confucius, dan toch een hervormer noemen? Men kan hem aldus betitelen voor zover hij er op uit was, de stamorganisatie van het verleden te verbinden met het nieuwe element van het gecentraliseerde staatsgezag. Maar we hebben al gezien, dat deze "hervorming" niet een "wijziging van de (maatschappelijke) verhoudingen" betekende. Ook de gecentraliseerde staat heeft bij Confucius een patriarchaal karakter en de vorst, die aan het hoofd ervan staat, is een patriarchaal vorst. Vandaar dat Confucius schrijft:..... "Daarom mag de vorst niet verzuimen zijn eigen karakter te verzorgen. Wil hij zijn eigen karakter verzorgen, dan mag hij niet verzuimen zijn ouders te dienen" (Confucius, geciteerd uit H. Borel, De Geest van China).

Schrijvend over Confucius, zegt de Chinese auteur Hsieh Pao-Chao: "Hij zag, dat de snelste en veiligste weg tot verbetering der politieke verhoudingen van zijn tijd deze was, dat de methoden weer werden ingevoerd, die opgeld deden in de gouden dagen der oudheid.... Allereerst moest een bepaalde verhouding tussen staat en familie tot stand worden gebracht. De heerser moest een "vader-koning", de mandarijnen moesten "ouders-ambtenaren" en het volk moest een "kinder-volk" zijn. Door het scheppen van deze verhoudingen, trachtte hij het staats-organisme van die elementen te voorzien, die het familie-systeem verstevigden:...." (Hsieh Pao-Chao, The Government of China). Dat is een opvatting, die even lijnrecht tegenover die van Jef Last staat als de onze. En Hsieh Pao-Chao zegt dan ook van zijn landgenoot K'oeng Foe Tze, en terecht, dat men hem niet verwijten kan, dat hij een revolutionair was.

Hetzelfde kan men ongetwijfeld niet beweren van Lao Tze. In tegenstelling tot Confucius, die de vernietiging der Clah-organisatie door een systeem van morele en sociale voorschriften wilde voorkomen, was hij voorstander van persoonlijke vrijheid. "De mensen", zo leerde hij, "volgen van nature de wegen van het Tao (= van de hemelse wil). Laat ze hun gang gaan. Onderwerp ze niet aan regels en formules, die, daar ze onnatuurlijk zijn, hun normale ontwikkeling storen" (Lao Tze, geciteerd uit D. T. Suzuki, History of the Early Chinese Philosophy).



Dergelijke theorieën waren een sterke uitdaging van Confucius, die ze dan met de meeste beslistheid van de hand wees en bestreed en die -aldus doende- zei, dat men het volk tot volgzaamheid bracht, wanneer men een onjuiste leer corrigeerde.

Meer dan driehonderd jaar lang werd het geestelijke leven in China beheerst door de strijd tussen Confucianisme en het Taoïsme, waarvan Lao Tze een der representanten was. Uit deze strijd kwam het Confucianisme zegevierend tevoorschijn. Laat ons, om de oorzaak daarvan te begrijpen, nogmaals terugkeren tot de maatschappelijke verhoudingen in die lang vervlogen dagen.

Zoals wij reeds gezien hebben, was de tijd waarin K'oen Foe Tze leefde zeer chaotisch. Van oudsher was de landbouw in China het voornaamste middel van bestaan geweest. Maar was bij andere landbouwende volkeren het gebruik van trekdieren het middel om de productie te vergroten, waardoor menselijke arbeidskracht voor andere productieve doeleinden werd vrij gemaakt, in China kon dit niet gebeuren, omdat het land arm aan trekdieren was. Daarom begon de Chinese volkshuishouding te stagneren, toen de fase van het patriarchale grondbezit was bereikt. In China, dat in hoofdzaak op de menselijke arbeidskracht en de zeer primitieve werktuigen was aangewezen, kon niet voldoende privaatzit opeengehoopt worden om een krachtige feodale klasse te vormen, die de draagster had kunnen zijn van een nieuwe sociale orde. De kiem ervan was weliswaar langzamerhand ontstaan, weliswaar verviel het Tsing-Tien-systeem, maar de voorwaarden voor een radicale verandering van het oude ontbraken toch. Het is waar dat het feodalisme het hoofd opstak en dat de uitbuiting, verarming en onderdrukking ongelooftelijke afmetingen aannamen maar ook waar dit het geval was, bleef de bloedverwantschapsfamilie voortbestaan.

Deze tegenstrijdigheid weerspiegelt zich in de filosofie van Confucius. Omdat het oude en het nieuwe elkaar in evenwicht hielden en hun botsing China bedreigde met volslagen ruïnering, kon de uitweg uit deze impasse slechts gevonden worden door een compromis. Volledige handhaving van het Tsing-Tien-systeem was in China even onmogelijk als een volledige ontvoering van het feodalisme. Omdat Confucius de verzoening tussen deze twee stelsels en de "hervorming" predikte, zegevierde zijn filosofie in de strijd der meningen en bleef zijn leer eeuwen en eeuwenlang de heersende theorie van China.

Op de vraag hoe het mogelijk was, dat de gecentraliseerde monarchie meer dan tweeduizend jaar in China bleef bestaan, geeft de reeds door ons genoemde Hsieh Pao-Chao het antwoord, dat dit verklaard kan worden door het bestaan van patriarchale instellingen. Niet aan Confucius echter is het voortbestaan van de patriarchale instellingen te danken. Omdat de Chinese samenleving zo lang patriarchaal bleef, was omgekeerd aan het Confucianisme zulk een lang leven beschoren.

De tijd, waarin het Confucianisme ontstond was een tijd van verbitterde klassenstrijd. Dat zal niemand bevreemden, die zich rekenschap heeft gegeven van hetgeen wij zoëven opmerkten over de toename van uitbuiting, verarming en onderdrukking. Zoals overal -men denke aan het optreden van de Encyclopedisten- (Groep Franse denkers, die door hun filosofische arbeid meehielpen de grote Franse revolutie voor te bereiden) werd deze klassenstrijd ook op geestelijk terrein gevoerd. Zo moet men de grote strijd tussen het Confucianisme en filosofen als Lao Tze en Yang Tze bezien.

Lao Tze becritiseerde de ongelijkheid en leerde, dat "het levensgenot de grondslag van de levenshouding" was. Men zou hem de sprektrumpet ener primitieve democratie kunnen noemen. Maar omdat de maatschappelijke vooruitzichten van deze "democratie" vrij kansloos



waren, verkondigde Lao Tze weliswaar haar theoretische inzichten, maar predikte hij tegelijkertijd berusting en vindt men bij hem bijvoorbeeld uitspraken als: "Het allerzachtste overwint het allerhardste". Dat is iets, dat men altijd en overal in de geschiedenis terugvindt, waar een onderdrukte klasse zich zwak en hulpeloos gevoeldt.

Spartacus, de slaaf uit Thracië, plantte de vaan van de opstand in het Romeinse rijk. Maar toen de slaven van het Romeinse imperium zich niet tot openlijke strijd in staat voelden, omhelsden zij de theorie, die enerzijds leerde, dat eerder een kameel door het oog van een naald zou kruipen, dan een rijke in de hemel komen en die de armen voor zalig verklaarde, maar die anderzijds leerde, dat men zijn vijanden lief moest hebben en dat de dienstknecht wel in het hierna maals vrij zou zijn van zijn heer.

Lao Tze stond niettemin in de geestelijke klassenstrijd op een andere barricade dan Confucius. Hij slingerde hen in het gezicht - gelijk ná hem zoveel revolutionairen hun tegenstanders hebben gedaan - dat "ware woorden niet mooi zijn en mooie woorden niet waar" (Lao Tze, geciteerd uit H. Borel, De Geest van China):

Y a n g T z e , een der leerlingen van Lao Tze, die zelf uit de rijen der onderdrukten stamde, trad nog veel revolutionairder op. Hij zei, dat het belachelijk was, in het leven te bukken onder het juk der morele voorschriften om na zijn dood een goede naam te hebben. Hij becritiseerde voorts de Chinese Ouden, door te verklaren, dat wat zij het hoogste goed hebben genoemd, niets anders was dan opgesloten te zitten in ellende. Tenslotte riep hij tot openlijke strijd tegen de bestaande machten op, waarmee hij bewees, niet alleen tot die filosofen te behoren, die - zoals Lao Tze - de wereld anders interpreteerden, maar ook tot hen, die begrepen hadden, dat het er op aan kwam haar te veranderen. Geen wonder, dat Mencius, die in deze geestelijke worsteling de zijde van Confucius koos, van Yang Tze kon zeggen, dat hij het bestaan van een heerser ontkende. Geen wonder ook, dat L. Jordan in het "Algemeen Nederlands Tijdschrift voor Wijsbegeerte en Psychologie" van April 1939 kon schrijven, dat K'oeng Foe Tze "alle dialectiek vermeed". Want de dialectiek is in de strijd der meningen het wapen van de revolutionair.

Is het echter - zo dient tenslotte nog te worden onderzocht - niet in strijd met het conservatieve karakter van Confucius' filosofie, dat de leiders van de Chinese revolutie van 1911 zich op Confucius beroepen hebben en soms openlijk verklaarden, dat zij wel hervormingen wensten, maar niet de geest van het oude China wensten te verjagen, die zij juist door de gehate Mandsjoe-dynastie waartegen zij zich keerden, in gevaar zagen gebracht. Het antwoord luidt ontkenkend, omdat de instelling van sommige leiders volstrekt niet bewijst, dat de omwenteling van 1911 uit de "geest van Confucius" moet worden verklaard, doch alleen maar, dat sommige Chinezen zich absoluut niet bewust zijn geweest van het werkelijke karakter der historische gebeurtenissen, die zich voor hun ogen afspeelden en waarbij zij betrokken waren.

Dit is een verschijnsel, dat in de geschiedenis niet op zichzelf staat. De grote Franse revolutie van 1789 beriep zich afwisselend op de Romeinse republiek en het Romeinse keizerrijk. Toen Cromwell en zijn Rondkoppen hun burgerlijke omwenteling doorvoerden, ontleenden zij hun kracht en hun revolutionair élan aan het Oude Testament. Toen het werkelijke doel bereikt was, toen de Engelse maatschappij in burgerlijke zin veranderd was, nam John Locke de plaats in van Habakuk.

Het lot, voor andere geestelijke voorgangers te moeten plaats maken, was ook beschoren aan de reeds eeuwen gestorven K'oeng Foe Tze







## G O R T E R O V E R K L A S S E M O R A A L

=====

DE overweging, dat vele uitstekende geschriften, in het verleden gepubliceerd, voor de jonge (maar ook voor oudere) arbeiders niet meer toegankelijk zijn, heeft ertoe geleid, dat wij hier een fragment afdrukken uit Gorter's "Klassemoraal". Dit boekje werd geschreven naar aanleiding van debatten, in 1908 in de Tweede Kamer gehouden tussen Troelstra en de clericale heer De Savornin Lohman.

"Er is geen plaats ter wereld, waar, in 't klassebelang, zo gelogen, bedrogen en ontrouw gehandeld wordt als in de kamers der constitutioneel geregeerde landen door de burgerlijke partijen. Voortdurend worden door hen met politieke d.w.z. met klassebedoelingen de eigen plannen verheimlijkt onder valschen schijn, politieke verbonden of ondermijnd of trouweloos gebroken, onechte leuzen aangeheven, feiten verdraaid en de wetenschap vervalst. De kamerleden van alle partijen weten dat ook zeer goed, als zij e l k a a r beschuldigen.

Ik heb hier een zeer klein aantal bladen van de handelingen onzer Tweede Kamer voor mij liggen en zoek op goed geluk, zeker te vinden. Driemaal in drie dagen, zie ik, heeft men elkaar van oneerlijkheid verdacht gemaakt. Men wantrouwt elkaar algemeen omdat men de partijen kent. Ook de bladen veronderstellen voortdurend valse bedoelingen, opzettelijke misleiding bij de tegenpartij. Men minacht er elkander persoonlijk volstrekt niet om. Men weet dat klassemoraal iets anders is dan de persoonlijke. De bourgeoisie weet, dat klassebelang tot leugen drijft, dat de klassemoraal, in bepaalde omstandigheden, leugen eist, leugen is.

Ik heb in mijn geschriftje theoretisch de klassemoraal uitgelegd en met talrijke feiten haar praktisch bestaan bewezen. Ik wil er hier ter versterking mijner bewering nog enkele feiten bijvoegen, uit de laatste dagen, die mij onder de ogen kwamen. Men behoeft waarschijnlijk niet ver te zoeken, helaas.

De klassemoraal leidt niet alleen tot ontrouw, en bedrog, zij leidt ook tot moord, tot moord op zijn klassetegenstanders. Soms tot welbewuste, van te voren beraamde, althans goedgekeurde moord. Het klinkt weder hard, maar het is waar.

Toen verleden jaar bij de grote mijnramp in Reden, in Duitsland, in het Saargebied, tweehonderd mijnwerkers vreselijk omkwamen, weigerde de Pruisische regering, bij monde van minister Delbrück, de instelling van door de staat bezoldigde, bij geheime keuze door de arbeiders aangestelde mijn-controleurs, uit de rijen der arbeiders zelve aan alle mijnen. Hij zeide, dat deze mensen politieke agitators zouden worden en verdedigers van de "brutale" eisen der arbeiders. Daarom kon hij ze niet aan de werkgevers "op de hals laden". Dat er geen arbeiders-controleurs zijn is een van de oorzaken der steeds talrijker wordende mijnrampen. De Pruisische klasse-regering wil dus liever de arbeiders d o d e n, dan het profijt der kapitalisten en hun macht in de staat verkleinen. Uit klassebelang. Dit is klassemoraal.....

.....En onze Tweede Kamer, die nu zo verontwaardigd was, toen zij iets van de wetenschappelijke waarheid omtrent de moraal moest horen, hoeveel doden zou zij maken en hebben gemaakt onder de tegenstanders van haar klassen ! Ouden die zij liet en laat zonder pensoen,



zieken die zij niet helpt, de zwakken der gehele arbeidersklasse die zij door de patroons van acht tot achttien uren per dag afbeulen laat. Hoeveel heeft zij er bedrogen met beloften, tegen hoeveel is zij ontrouw geweest. Laat de weduwen en de kinderen der niet- en onvol- doende beschermden spreken.

Die kamer van kleine geesten, zaakwaarnemers van burgerlijke klassen waarin waarlijk geen enkele grote gedachte van vooruitgang en bevrijding meer leeft, rilde van schrikkende verontwaardiging, toen zij iets van de waarheid hoorde omtrent de moraal. Zij was toen juist aan een debat bezig, het algemene begrotingsdebat, zo leugenachtig als zij in lang niet had gehouden. Lohman behoefde Kuypers hulp, Borgesius die van Drucker en Tydeman. Maar allen dachten ze ook aan andere combinaties, en waren gereed tot ontrouw en breuk als het klassebelang het vroeg. These en antithese werden tot stoffige raggén vermengd, en allen zaten naar die verwarring van boven te kijken, of er uit die diepte, die ze allen wel mogen, niet iets zou bovendrijven voor hen. Met elkaar door de verschillen der klassen en door particuliere belangen in strijd, om de stukken van de buit waar zij allen te zamen besloten, om de buit voor zich, voor allen tezamen, te houden, en bij het kleine bedrog en valsheid jegens elkaar, was één groot bedrog in hun aller brein: het bedrog der arbeidersklasse. Gonzende leugens van Chistendom voor, en toenemende welvaart van de massa kruisten door de lucht. In de harten was de zucht om "de boel maar zo lang mogelijk aan de gang te houden," de verhoudingen te laten zoals zij zijn. Door tegenstand de een, door kleine concessies de ander. Maar het eigenlijk doel: veroveren van zo veel mogelijk macht voor zich, en tegenhouden van de strijd om de vrijheid, tot elke prijs, werd door allen verzwegen.

In die atmosfeer van bedrog klonk toen even het woord der, in ons land nog zo klein in aantal zijnde, waarlijk-bewuste arbeiders, het woord der waarheid. Dat het klassebelang tot leugen en bedrog brengen kan tegenover andere klassen, dat de moraal die ons gebiedt onze klasse te verdedigen, ons daardoor dwingen kan tot onrechtvaardigheid en ontrouw jegens de vijandelijke klassen. En zij, die dat, door de leugen van een hunner verhaanseld voorgesteld, alsof dat alleen voor de arbeiders gold, hoorden, zeiden: wat een schandelijke klasse of deel ener klasse, die dat durft zeggen. Maar zij zelf waren juist bezig en zijn dat gewoonlijk, om, de een bewust, de ander instinctief, elkaar te bedriegen, en samen, met de vre selijkste middelen te strijden tegen het proletariaat.

Het was aan de vertegenwoordiger van het proletariaat geweest, dit alles aan te tonen. De Kamer is in de eerste plaats de tribune vanwaar aan de arbeiders, immers onze kameraden, door ons de waarheid moet worden gezegd. Tegenover genoten is de hoogste moraal niet te liegen, niets te verheimelijken. Men had kunnen verwachten dat de schone zachte waarheid als een electrische lamp had geschienen over de poel van bedrog, 1)

Maar zoals reeds meermalen: Troelstra heeft onze zaak in de steek gelaten, en in werkelijkheid, in diepste wezen van wat hij zeide, de zijde gekozen der bourgeoisie....."

Gorter citeert dan in zijn boekje "Klassemoraal" uitvoerig de woorden, die Troelstra in de Tweede Kamer heeft gesproken.

Hij tekent daarbij op een gegeven ogenblik aan:

"Troelstra erkent hier dat in de strijd de klassemoraal dikwijls de onwaarheid is. Hij beschuldigt Lohman er van. En ik zou honderden artikelen van hem kunnen aanhalen, waarin hij de klassemoraal onzer tegenstanders als vals tegenover ons schildert. Zo ook "Het Volk"

1) Gorter was toen hij dit schreef nog parlementariër.



oortdurend. Naar aanleiding van het begrotingsdebat schreef het nog pas: "Wij zien de politici kruipen om een stelsel van bevoorrechtiging te verdedigen en de priesters volvromen schijn hun list en lagen leggen om mede te kunnen genieten van die bevoorrechtiging". Bij de tegenpartij ziet men dus die klassemoraal zeer goed." Gorter schrijft verder:

"Marx, zegt Troelstra, heeft zelf geschreven, dat waarheid, recht en zedelijkheid de grondslag moeten zijn van het optreden der arbeiders tegenover alle klassen. Dat zijn de woorden van Marx. Gorter kan dus wel zwijgen.

Mag ik een vraag doen? Waar heeft Marx die woorden bewezen? Waar heeft Marx bewezen dat dit de tactiek der arbeiders is of moet zijn?

Voor mij was Marx'leer altijd alleen in zover de juiste, als ik haar controleren kon. Voordat ik in de sociaaldemocratie kwam had ik sommige dingen vrij goed, en de dichtkunst zeer goed bestudeerd. Toen ik nu Marx leerde kennen, zag ik dat zijn uitlegging van het ontstaan en de groei der dichtkunst en van andere dingen uit de maatschappij, overeenstemde met wat ik er van wist. Daarom geloofde ik hem. Ik heb toen later verdere studiën gemaakt, altijd op dezelfde wijze, door wat ik wist te vergelijken met zijn leer. Altijd heb ik onderzocht of de feiten, die ik kon te weten komen, een bevestiging waren van zijn theorie, en eerst als ik zag, dat dit zo was, heb ik deze aangenomen en over de feiten als nieuwe bewijzen geschreven. Zo heb ik nimmer een caricatuur van zijn leer kunnen maken. Wat ik over wijsbegeerte en dichtkunst, mijn speciaal vak, heb geschreven, is niets dan werkelijkheid die de theorie bewijst, Zo ook in de economie. Toen ik zag, dat de grensnuttigheidstheorie een sterk wapen onzer tegenstanders tegen Marx'waardeleer was, heb ik die onderzocht, en ik heb niet gerust voordat ik haar waarde tot verklaring der werkelijkheid had begrepen.....

.....Ik heb nimmer van Marx'leer een dogma gemaakt, ik heb altijd met de feiten onderzocht of ze wel waar, of zijn methode wel de juiste was. Alles natuurlijk naar mijn vermogens, op menig punt tekort schietend, maar langs een weg die het maken van een caricatuur uitsluit.

Als ik nu van Marx zelf een plaats vind als deze: de grondslag van de handelingen van het proletariaat zijn waarheid, recht enz., dan vraag ik ook aan hem, hoe bewijst ge dat, waar zijn uw feiten? En als ik dan bij hem nergens feiten vind, en ik zie in de werkelijkheid, dat de arbeiders dikwijls, evenals alle andere klassen, oneerlijkheid, onrechtvaardigheid, etc. gebruiken als wapens tegen hun tegenstanders, dan zeg ik tot mijn ouden meester: gij hebt u vergist bij die woorden, misschien hebt ge, als de oude Homerus wel eens, geslapen toen ge het zei. En temeer spreek ik zo, nu ik van hem en zijn vriend Engels allerlei plaatsen ken, waarin zij zich geheel anders, n.l. in mijn geest, over de moraal uitlaten.

Anders doet Troelstra, anders de redactie van "Het Volk", anders Schaper.

Zij vinden deze woorden, vragen niet naar bewijzen, maar juichen: hij, Marx, heeft het zelf gezegd, dus is het waar.....

....Een zonderling Marxisme van Troelstra, Schaper en Vliegen!

Zij zijn zelf gewoon de dingen, die Marx wel bewezen heeft, weg te werpen, dikwijls zonder ons de nieuwe feiten, de bewijzen mede te delen waarom zij het doen. Maar wat hij niet bewezen heeft, dat nemen zij voetstoots aan. Hij heeft het gezegd. Dat is voldoende.

Een caricatuur, mijn woorden, alleen omdat ze met een in de lucht



hangende bewering van Marx in strijd zouden zijn ? Wát is meer een caricatuur: een door mij met feiten bewezen stelling, die in strijd is met wat Marx ergens zou zeggen, maar nergens bewijst, of de houding van mensen, die, slag op slag bewezen stellingen van Marx zonder tegenbewijs verlaten, telkens vraagstukken ontlopen om maar de waarheden die hij gevonden heeft, niet te zeggen en dan bij iets wat hij nimmer bewezen heeft, jubelen: dat nemen wij aan, dat geldt voor ons als de hoogste waarheid ?

Het antwoord hierop kan niet twijfelachtig zijn. Maar het is juist hét karakter der revisionisten om de wetenschappelijk-bewezen theorie, die langzaam werkt, gering, de klinkende frase die onmiddellijk succes kan hebben, hoog te achten.

MAAR ZIJ TREFFEN HET DITMAAL SLECHT

MARX HEEFT DEZE WOORDEN NOOIT GESCHREVEN".

=====

=====

=====